

Argumenty proti nominální deskripční teorii

Jiří Raclavský

ÚVOD

*Má jméno ‚N‘ též význam jako ‚jediný nositel jména ‚N‘? Mně a jistě i čtenáři je pozitivní odpověď na tuto otázku blízká – je přeci jaksi „samozřejmě evidentní“, že N je (jediným) nositelem jména ‚N‘. Avšak filosof není dogmatik, zapochybuje proto nad „samozřejmou evidencí“; případně začne kriticky zkoumat argumentaci obhájce této teorie. To, co zpochybním v této stati, je právě totožnost významu dvou různých výrazů, kterou mezi „N“ a „jediný nositel jména ‚N‘“ kladou teoretici *nominální deskripční teorie*, *NDT* („What’s in a Name“, [Bach 1981], s. 271, *Thought and Reference* [Bach 1987], s. 135), kterou její středoevropský obhájce Marián Zouhar nazývá *deskripční teorie vlastních jmen* (Podoby referencie, [Zouhar 2004]); S. Predelli ji zas nazval *lingvistická teorie vlastních jmen*, Récanatiho verzi (Direct Reference, [Récanati 1993]) pak *nová lingvistická teorie vlastních jmen* (srov. [Predelli 2001], s. 145). Prvním proponentem této teorie byl však už Bertrand Russell (srov. alespoň *Problémy filosofie*, [Russell 1927]), ovšem jen pro případ vlastních jmen s historickou a fiktivní referencí; na všechna vlastní jména tuto teorii vztáhl pouze dočasně v článku „Poznání založené na obeznámenosti a poznání založené na deskripci“ ([Russell 2001]). K Russellovu postoji prezentovaném v [Russell 2001] se připojil William Kneale („Modality De Dicto and De Re“, [Kneale 1962]). (Proti Russellovi a Knealemu posléze vystoupil Saul A. Kripke v *Naming and Necessity* ([Kripke 1972]).) Nominální deskripční teorie předkládá jako nepochybné a pravdivé vědění to, že „N“ znamená totéž, co*

„to jediné x pojmenované ‚N‘“. Já se vás pokusím pomocí argumentů přesvědčit o tom, že toto domnění pravdivé není.¹

Argumentaci pro totožnost jména s *jmennou (nominální) deskripcí*, argumentaci kterou budu diskutovat a kterou odmítnu, předložil Kent Bach ([Bach 1987]), přičemž ta se zakládala na argumentaci Briana Loara („The Semantics of Singular Terms“, [Loar 1976]) vůči Kripkeho kritice *deskripční teorie* vlastních jmen. Za proponenty deskripční teorie byli (podle některých mylně) označeni Gottlob Frege a Bertrand Russell. Deskripční teorie ve výkladu Russellově i kauzálních teoretiků tvrdí, že význam vlastního jména ‚N‘ je též jako význam deskripce ‚to jediné x takové a makové‘ (v anglicky psané literatuře se pro tuto obecně formulovanou deskripci ‚the x such as $F(x)$ ‘ ujala zkratka ‚the F ‘). Russell si však uvědomil (přinejmenším už v *Zkoumání o smyslu a pravdivosti*, [Russell 1975]), že např. Napoleon jako dítě ani nenesl svůj typický klobouk, ani nevelel armádám, ani nekladl ruku na prsa, což také někdy dělali i jiní lidé,² přičemž tento problém nemožnosti udat optimální deskripci zesílil John Searle („Proper Names“, [Searle 1958]) tvrzením, že např. Aristoteles se vůbec nemusel stát učitelem (načež Searle diskutuje návrh na svazkovou teorii vlastních jmen, kterou objevil již Ludwig Wittgenstein ve *Filosofických zkoumáních*, [Wittgenstein 1993]). „Významem“ vlastního jména ‚N‘ je však přímo individuum N, říkají kauzální teoretici (kteří se tak stávají zastánci *teorie přímé reference*), vlastní jméno se nijak sémanticky nepodílí na určení-referenci individua, jak je tomu u deskripcí, kde referent je podmíněn oním ‚ F ‘ (být ‚takový či makový‘).

Postup úvah v této stati bude následující. Nejprve uvedu terminologii a také poukáži na další rigorózně definované pojmy Transparentní intenzionální logiky, v jejímž pojmovém rámci povedu explikace a analýzy. Poté exponuji argument, jehož premisami je explicitní Kripkeho formulace proti deskripční teorii a dále jím obhajovaná klíčová teze; argument je namířen i proti takové deskripční teorii, jakou je NDT. Dále rozeberu Loarovu a Bachovu protiargumentaci vůči argumentu, který Loar chápal jako Kripkeho argument proti deskripční teorii, ukáži na závady této protiargumentace a tedy její neplatnost. Sestavím pak argument (atomickým výroky v něm obsaženým je podobný Loarovu), který by se zdál podporovat NDT. Ovšem ukáže se, že pro vlastní jména a jmenné deskripce je sice formálně platný, avšak nikoli „sound“, závěr tedy není pravdivý a nemůže být přijat mezi naše vědění. Rozsáhlou je

¹ Kritiku speciálně Zouharovy koncepce nominální deskripční teorie jsem předložil již v [Raclavský 2005a]. Tam jsem ukázal, že substituce (rigidifikované) individuové deskripce „to jediné x pojmenované ‚N‘“ za jméno „N“ vede k paradoxu analýzy, což dává nahlédnout, že jméno „N“ a deskripce „to jediné x pojmenované ‚N‘“ skutečně totožné nejsou.

² Russell, Bertrand (1948): *Human Knowledge: Its Scope and Limits*. London: George Allen and Unwin. Zčásti přeloženo jako [Russell 1967]; viz s. 123.

poté pasáž, kde jsou uvedeny rozmanité varianty argumentu vůči NDT (který je opět založen na atomických výrocích obsažených i v Loarově argumentu), načež v závěru ukáží jeho zesílení modálními operátory.

TRANSPARENTNÍ INTENZIONÁLNÍ LOGIKA

Pro čtenáře, kteří preferují analytickou jistotu, předkládám logické analýzy daných úsudků. Prostředek, pomocí něhož budu činit analýzy příkladů, volím Transparentní intenzionální logiku (TIL), a to už proto, že precizně odlišuje význam empirických a význam neempirických výrazů. Na rozdíl od *neempirických výrazů* jsou *empirické výrazy* takové, že jejich reference závisí na faktuálním stavu světa. TIL lze snadno dohledat v řadě publikací,³ omezím se proto pouze na několik neformálních poznámek. Aparát konstrukcí vychází z (typovaného) lambda kalkulu, avšak má určité modifikace. Nejnižší objekty jsou dosahovány buďto jednoduchým druhem konstrukce, jíž je *trivializace* (značená pomocí „⁰“), anebo jsou (případně) konstruovány *proměnnými* (např. x, y), což jsou konstrukce konstruující různé objekty. Operaci „aplikace“ odpovídá *kompozice* ($[X X_1 \dots X_n]$) spočívající typicky v aplikaci zkonstruované funkce na argument, jímž je zkonstruovaná n -tice, tedy např. $[F A_1 A_2]$, častá je $[[F w]t]$ zkracovaná na F_{wt} (konstruuje hodnotu funkce zkonstruované konstrukcí F na argumentech zkonstruovaných konstrukcemi proměnnými w a t). Operaci „lambda abstrakce“ odpovídá *uzávěr*, přičemž časté jsou konstrukce funkcí z možných světů a časů, $\lambda w \lambda t [\dots_{wt} \dots]$. Pojem je modelován jako určitá uzavřená konstrukce. V TIL je užívána *rozvětvená teorie typů* (je uplatněna i při definici konstrukcí), přičemž atomickými typy (v epistémické bázi) jsou individua (ι), pravdivostní hodnoty (o), možné světy (ω) a časové okamžiky/reálná čísla (τ); z těchto se tvoří třídy, relace a funkce, tedy typy molekulární. Narozdíl od *extenzí* jsou *intenze* (coby funkce z možných světů a časů) obecně vždy typu $((\alpha\tau)\omega)$, zkráceně $\alpha_{\tau\omega}$ (kde α je libovolný typ); konstrukce konstruující objekty těchto typů však patří do vyššího řádu (typ konstrukcí je obecně značen $*_n$).

³ Odkazujeme zde např. na [Tichý 1988], [Materna 2004].

Význam, denotace a reference singulárních termínů

Kromě denotátů *vlastních jmen*, jimiž jsou *individua* (objekty typu ι), je dalším druhem entit, o kterých můžeme uvažovat v prostředí sémantiky v souvislosti s vlastními jmény, jsou nějaké elementární procedury. Pavel Tichý ve svém vrcholném spise ([Tichý 1988]) učinil explikaci významu vlastního jména v tom smyslu, že významem vlastního jména je konstrukce nazývaná *trivializace* (značená „ 0X “, kde „ X “ je konstanta – výraz přirozeného jazyka).

V případě, že singulárním termínem je *individuová deskripce*, významem je konstrukce druhu *uzávěru* (značená obecně „ $\lambda w \lambda t [\dots_w t \dots]$ “). *Denotátem*, tedy tím, co tato konstrukce-procedura konstruuje, je (parciální) funkce z možných světů a časových okamžiků do individuí, objekt typu $\iota_{\tau\omega}$, tedy *individuový úřad* (odkazujeme přinejmenším na [Tichý 1988]). Pozn.: Pokud má konstrukce vyjádřená deskripcí sloužit k určení hodnoty daného úřadu v určitém možném světě a časovém okamžiku, tvoří tu složku konstrukce druhu kompozice, která je aplikována na konstrukce-proměnné možných světů a časových okamžiků (konstrukce je supponována *de re*); čili $[[\lambda w \lambda t [\dots_w t \dots]]_w t]$, čemuž odpovídá β -redukováná konstrukce $[\dots_w t \dots]$.

Referenci individuových deskripcí (i z hlediska terminologie) formuloval P. Materna (srov. např. [Materna 1998]) jako vztah mezi výrazem-deskripcí a hodnotou denotovaného individuového úřadu v aktuálním světě a časovém okamžiku; tuto hodnotu budu nazývat *referent* (např. referentem výrazu „nejvyšší hora“ je Mt. Everest).⁴ Zatímco vztahy mezi výrazem a významem, či mezi výrazem a denotátem, jsou vztahy sémantické, tak vztah reference, tedy vztah mezi výrazem a referentem, je vztahem spadajícím mimo oblast sémantiky, neboť určit referent nějaké deskripce je záležitostí empirického zkoumání.

Jak je tomu však s *referencí vlastních jmen*? P. Materna je názoru, že v případě vlastních jmen (ovšem nikoli personálních) není vhodné rozlišovat jejich denotaci a referenci (srov. [Materna 1998], s. 118). Ovšem my tuto referenci stanovíme: referentem vlastního jména je individuum a to nezávisle na možných světech a časových okamžicích. Tato reference je díky totálnosti zobrazení z vlastních jmen do referentů – což nijak neovlivňuje stav světa a času – zjevně dosti nezajímavá, srovnáme-li ji s referencí individuových deskripcí (jinak řečeno: reference vlastních jmen je zcela bezprostřední, zatímco reference deskripcí je zprostředkována významem deskripce).

⁴ Podotkněme, že ne pro všechny možné světy a časové okamžiky může být přiřazena hodnota určitému individuovému úřadu, intenze jsou totiž parciální funkce.

Synonymní, ekvivalentní, koreferenční výrazy

Výrazy jsou *synonymní*, pokud vyjadřují stejný význam, tj. vyjadřují jednu a tutéž konstrukci nebo quasi-identické konstrukce (např.: ‚pantofle‘ – ‚papuče‘). Výrazy jsou *ekvivalentní*, pokud vyjadřují konstrukce, které konstruují jeden a týž objekt. (Např. ‚rovnostředný trojúhelník‘ – ‚rovnouhlý trojúhelník‘.) Empirické výrazy jsou *koreferenční*, pokud denotují intenze (popř. individuum), které mají v daném w a t stejnou hodnotu (tedy týž referent výrazů); (např. ‚Jitřenka‘ – ‚Večernice‘).

<i>synonymie</i>	<i>ekvivalence</i>	<i>koreference</i>	
$V_1 = V_2$	$V_1 = V_2$	$V_1 = V_2$	<i>výrazy</i>
$K = K$	$K_1 = K_2$	$K_1 = K_2$	<i>konstrukce</i>
D	$D = D$	$D_1 = D_2$	<i>denotáty</i>
<hr/>			
(R)	(R)	$R = R$	<i>referenty</i>

Synonymní výrazy jsou ekvivalentní; ekvivalentní výrazy, pokud jsou empirické, jsou koreferenční (ale ne naopak):

synonymie > ekvivalence > koreference

Pozn.: Někdy se hovoří i o *ekvivalentních konstrukcích*, což jsou konstrukce konstruující týž denotát (popř. jsou v -nevlastní).

KRIPKEÁNŮV PROTIARGUMENT

Na základě následujícího výroku Saul Kripkeho z Naming and Necessity namířenému proti deskripční teorii:

Pokud jméno *znamená totéž* jako deskripce nebo svazek deskripcí, není rigidním designátorem. ([Kripke 1972], s. 276; 2002, s. 68)

jsem sestavil argument, který není shodný s níže rozebíraným argumentem Briana Loara, nicméně je jistě velmi adekvátní Kripkeho teorii; nazvu jej *Kripkeánův protiargument*.⁵ Po

⁵ Po sepsání této studie jsem zjistil, že Scott Soames formuloval prakticky týž argument, byť bez přímého odkazu na Kripkeho výrok ([Soames 1998], s. 2): „1) Vlastní jména jsou rigidní designátory ... 2) Tudíž vlastní jména nemají stejný význam jako nerigidní deskripce ... 3) Pokud deskripce obvykle mluvčími asociované

mírném zpřesnění Kripkeho formulace (bez zapojení svazkové teorie)⁶ ji položí jako první premisu, centrální tezi jeho knihy jako premisu druhou:

Pokud jméno má týž význam jako jmenná deskripce, není rigidním designátorem.
 Jméno je rigidním designátorem. // Kripkeho předpoklad
 ∴ Jméno nemá týž význam jako jmenná deskripce. // vyplývá

Výrokově-logickou úsudkovou formou je jistá varianta *modu tollens*, jde o *korektní úsudek*, čili je dokázáno, že jméno nemá týž význam jako jmenná deskripce.

Na svou obranu by zastánce NDT mohl postupovat tak, že (ačkoli sdílí Kripkeho tezi, že jméno je rigidním designátorem), by zcela jinak formuloval první premisu a tak by dosáhl cíleného závěru:

Pokud jméno je rigidním designátorem, má týž význam jako jmenná deskripce.
 Jméno je rigidním designátorem. // předpoklad Kripkeho i NDT
 ∴ Jméno má týž význam jako jmenná deskripce. // vyplývá

Šlo by opět (jak se lze lehko přesvědčit) o korektní argument-úsudek. Znamená to, že je dokázáno, že jméno má týž opravdu význam jako jmenná deskripce a přitom je rigidním designátorem?

Zastánce Kripkeho by se nyní jistě bránil tím, že by otočil směr implikace první premisy svého argumentu a jako druhou premisu by dal společný předpoklad o rigiditě jména, načež by pak odvodil svou tezi:

Pokud jméno je rigidním designátorem, nemá týž význam jako jmenná deskripce.
 Jméno je rigidním designátorem. // předpoklad Kripkeho i NDT
 ∴ Jméno nemá týž význam jako jmenná deskripce. // vyplývá

čímž by měl opět korektní úsudek (varianta *modu ponens*).

Je však platná teze zastánce Kripkeho či NDT? Zkusme jejich teze porovnat a zjistit, co z nich plyne, zkusme si představit „souboj“ pomocí korektního pravidla *reductio ad absurdum*:

Pokud jméno je rigidním designátorem, má týž význam jako jmenná deskripce.
 Pokud jméno je rigidním designátorem, nemá týž význam jako jmenná deskripce.
 ∴ Jméno není rigidním designátorem. // vyplývá

Logický důsledek tohoto argumentu je určitě pro obě strany nepřijatelný, zastánce NDT můžeme považovat za poraženého.

s jmény jsou nerigidní, typicky není význam jmen dán těmito deskripcemi ...“. Mj. Soames rozebírá některé možné útoky (vč. Dummettova, nikoli však Loarova či Bachova) proti tomuto *modálnímu argumentu*, avšak vždy zjistí, že argument je platný.

⁶ Svazek deskripce totiž funguje stejně jako deskripce.

Logická analýza Kripkeanova protiargumentu

Logická analýza tohoto úsudku je poměrně obtížná. Začneme pro jednoduchost typovou analýzou nejméně komplikovaných podvýrazů. Negace „ \neg “ označuje unární pravdivostní funkci, objekt typu (oo) , implikace „ \rightarrow “ i konjunkce „ \wedge “ binární pravdivostní funkci, objekt typu (ooo) . Výraz „*být pravdivý*“ bude chápán jako jméno funkce „true“, která je zde empirickou vlastností propozic, objekt typu $(oo_{\tau\omega})_{\tau\omega}$. Věta je pravdivá ve w a t tehdy, když funkce true vrací ve w a t pravdivostní hodnotu pravda, což je tehdy, když daná propozice je ve w a t pravdivá (nepravdu vrací tehdy, když daná propozice je ve w a t nepravdivá nebo nemá pravdivostní hodnotu); pojem propozice „ N nemusí být totožný s jediným x pojmenovaným ‚ N ‘“ je (i ve všech následujících úsudcích) v supozici de dicto.

Nyní analyzujeme určitou *jmennou deskripci*. Z jmenných deskripcí spíše než obrat „jediný nositel jména ‚ N ‘“ osobně preferuji obrat:⁷

to jediné x , které je pojmenováno ‚ N ‘

či lépe obrat:

jediné x pojmenované ‚ N ‘

jehož analýza jednodušší; přitom tato deskripce dává stejný zamýšlený smysl (srov. níže).⁸ Nutno poznamenat, že tuto deskripci budu chápat v souladu s tím, jak je běžně uvažována, totiž jako deskripci empirickou; její referent tedy závisí na stav světa a času. Na rozdíl od výrazu N , které označuje individuum (objekt typu ι), výraz ‚ N ‘, označuje objekt typu τ , neboť jde (po vzoru Tichého analýz) o gödelizaci zakódovatelný (a tedy numericky vyjádřitelný) výraz (v zápisu konstrukce ho budeme značit „ $g(N)$ “, aby bylo zřejmé, že jde o gödelovské číslo tohoto výrazu).⁹ Individuová proměnná x konstruuje objekty typu ι (tato konstrukce sama je typu řádu $*_1$), výraz „to jediné x “ pak budeme chápat jako reprezentování funkce $\text{sing}(\text{ularizace})$, objekt typu $(\iota(o\iota))$. Výraz „(být) Pojmenován (nějak)“ označuje empirický vztah mezi individuem a výrazem-vlastním jménem, $(o \iota \tau)_{\tau\omega}$; empirický proto, že pojmenování není neempirickou, nýbrž empirickou záležitostí (pomněme akt pojmenování).

⁷ Tyto obraty chápeme tak, jak je obvyklé: pojmenováno není samo x , ale hodnota toho x (ta je dodána valuací).

⁸ Přejímám ji ze své statě [Raclavský 2005a].

⁹ Tichého postup úvah pro takovouto analýzu výrazů je následující ([Tichý 1986], s. 264-267, čili §7-§8, nebo též [Tichý 1988], s. 228-229). Mluví určitého jazyka komunikují konstrukce nad vymezeným epistémickým rámcem (čili v rozmezí rozvětvené teorie typů). Tyto konstrukce musí být nějak kódovány pomocí objektů nad tímto rámcem a mluví tyto konstrukce komunikují nepřímou pomocí těchto jejich reprezentací. Lze se pak omezit jen na kódy numerické, neboť všechny ostatní kódy jsou na ně redukovatelné díky gödelizaci.

Celý analyzovaný obrat je nepochybně individuovou deskripcí (denotující individuový úřad, parciální funkci typu $\iota_{\tau\omega}$), která referuje k (nanejvýše) jednomu individuu. Konstrukce je následovná (proměnná x probíhá objekty typu ι):

$$\lambda w \lambda t [{}^0\text{sing} [\lambda x [{}^0\text{Pojmenované}_{wt} x {}^0g(N)]]]$$

Ve větách, kde se držitelé-hodnotě této deskripce přisuzují empirické vlastnosti individuí, vystupuje tato konstrukce v supozici *de re*, konstruuje tudíž hodnotu denotovaného individuového úřadu na zkonstruovaných hodnotách w a t .

Právě analyzovaným obratem budu v analýzách nahrazovat obrat:

jediný nositel jména ,N'

po „logickém“ převyprávění:

to jediné x , k němuž existuje n , které je jménem,

a které je totožné s ,N', a x je nositelem toho n

což nijak nezmění platnosti analýz a argumentů. Výraz „(být) Nositel (něčeho)“, který je typově polymorfní (lze být např. nositelem atributu, vyznamenání, atd.), zde označuje empirický vztah mezi individuem a gödelovským kódovým číslem, výraz „(být) Nositel (výrazu) N“ ovšem označuje empirickou vlastnost individuí (objekt typu $(\iota\iota)_{\tau\omega}$), výraz „(být) jméno“ (ve smyslu vlastní jméno) označuje – stejně jako „(být) *jmenná deskripce*“ – empirickou vlastnost výrazů (některé výrazy jsou vlastním jménem, některé nikoli), objekt typu $(\sigma\tau)_{\tau\omega}$. Rovnost je mezi objekty typu τ , značím „ $=^\tau$ “, tedy relace typu $(\sigma\tau)$, proměnná n konstruuje objekty typu τ , existenční kvantifikátor „ \exists^τ “ objekt typu $(\sigma(\sigma\tau))$). Analýzou je konstrukce:

$$\lambda w \lambda t [{}^0\text{sing} [\lambda x [{}^0\exists^\tau \lambda n [{}^0\wedge [{}^0\wedge [{}^0\text{Jméno}_{wt} n] [{}^0=^\tau n {}^0g(N)]] [{}^0\text{Nositel}_{wt} x n]]]]]$$

Tato konstrukce vystupuje v konstrukcích vyjádřených větami přisuzujícími držitelé tohoto úřadu empirické vlastnosti individuí rovněž v supozici *de re* (srov. výše).

Uvažujme, že výraz „(být) *význam(em) (nějakého výrazu)*“ označuje neempirické zobrazení od výrazu-gödelovského čísla do konstrukce, která je významem, ($*_1 \tau$). Doplněním o konkrétní jméno (např. ,N') získáme konstrukci odpovídající obratu „*Význam ,N'*“ (objekt typu $*_1$, konstrukci prvního řádu). Tomuto obratu přísluší analýza:

$$[{}^0\text{Význam } {}^0g(N)]$$

Např. analýzou věty:

,N' má týž význam jako (výraz) ,jediné x pojmenované ,N'.

je konstrukce („=¹“ zde označuje objekt typu ($o *_{1} *_{1}$); výraz „jediné x pojmenované ‚N‘“ v zápisu gödelizace zkracuji na ‚j. x p. ‚N‘“, konstrukce ${}^0g(j. x p. ‚N‘)$ konstruuje gödelovské číslo):

$$[{}^0=^1 [{}^0\text{Význam } {}^0g(N)] [{}^0\text{Význam } {}^0g(j. x p. ‚N‘)]]]$$

Ve všech analýzách níž uvádím – pokud konstrukce nějaké propozice je v supozici de re – β -redukováne konstrukce těchto propozic (pro přehlednost to značím pomocí „ β “ v místě, kde by byly proměnné w a t před tím, než na ně byla relevantní konstrukce aplikována); totéž platí pro konstrukce individuových úřadů.

Výraz „Referent (výrazu)“ označuje empirické zobrazení od výrazů do individuí, objekt typu $(\iota\tau)_{\tau\omega}$, který je konstruován konstrukcí:

$$\lambda w \lambda t [\lambda n [{}^0\text{Referent}_{wt} n]]$$

Obvykle se budeme setkávat např. s obratem „Referent ‚N‘“, který označuje individuový úřad, objekt typu $\iota_{\tau\omega}$ (referent ‚N‘ je nanejvýš jeden), který je konstruován konstrukcí:

$$\lambda w \lambda t [{}^0\text{Referent}_{wt} {}^0g(N)]$$

Analýzou věty:

N je referentem ‚N‘.

je tedy:

$$\lambda w \lambda t [[\lambda w \lambda t [{}^0\text{Referent}_{wt} {}^0g(N)]]_{wt} {}^0N]$$

po β -redukcí (konstrukce úřadu „referent ‚N‘“ vystupuje v supozici de re):

$$\lambda w \lambda t [[{}^0\text{Referent}_{wt} {}^0g(N)] {}^0N]$$

O něčem jiném, totiž o kongruenci (koreferenci výrazů), je věta:

N je totožný s (jediným) referentem ‚N‘.

Jí vyjádřená konstrukce obsahuje konstrukci identity mezi individui, „=¹“, objekt typu $(o\iota)$.

Konstrukce (po β -redukcí) vypadá takto:

$$\lambda w \lambda t [{}^0=^1 {}^0N [{}^0\text{Referent}_{wt} {}^0g(N)]_{\beta}]$$

Odtud např. lehce odvodíme analýzu věty:

Referent ‚N‘ je týž jako referent ‚M‘.

Jí vyjádřená konstrukce je (po β -redukcí) následovná:

$$\lambda w \lambda t [{}^0=^1 [{}^0\text{Referent}_{wt} {}^0g(N)] [{}^0\text{Referent}_{wt} {}^0g(M)]]$$

Co je „být rigidním designátorem“? Ze známých definic Kripkeho i dalších je zřejmé, že být rigidním designátorem je definičně ekvivalentní s „mít ve všech možných světech

je následující (m konstruuje objekty typu τ):

$$\begin{aligned} & \lambda w \lambda t [{}^0 \forall^{\tau} [\lambda n [{}^0 \forall^{\tau} [\lambda m [{}^0 \rightarrow [{}^0 \rightarrow [{}^0 \wedge [{}^0 \text{Jméno}_{wt} n]_{\beta} [{}^0 \text{Jmenná_deskripce}_{wt} m]_{\beta}]_{\beta} \\ & [{}^0 =^{*1} [{}^0 \text{Význam } n] [{}^0 \text{Význam } d m]]]] \\ & [{}^0 \neg [\text{True}_{wt} [{}^0 \forall^{\omega} [\lambda w [{}^0 \forall^{\tau} [\lambda t [{}^0 \forall^{\omega} [\lambda w' [{}^0 \forall^{\tau} [\lambda t' [{}^0 \forall^{\iota} [\lambda x [{}^0 \forall^{\iota} [\lambda y \\ & [{}^0 \wedge [{}^0 =^{\iota} x [{}^0 \text{Referent}_{wt} n]_{\beta}]_{\beta} [{}^0 \rightarrow [{}^0 =^{\iota} y [{}^0 \text{Referent}_{wt'} n]_{\beta}]_{\beta} [{}^0 =^{\iota} y x]_{\beta}]]]]]]]]]]]]]]] \\ \lambda w \lambda t [{}^0 \forall^{\tau} [\lambda n [{}^0 \wedge [{}^0 \text{Jméno}_{wt} n] [{}^0 \forall^{\omega} [\lambda w [{}^0 \forall^{\tau} [\lambda t [{}^0 \forall^{\omega} [\lambda w' [{}^0 \forall^{\tau} [\lambda t' [{}^0 \forall^{\iota} [\lambda x [{}^0 \forall^{\iota} [\lambda y \\ & [{}^0 \wedge [{}^0 =^{\iota} x [{}^0 \text{Referent}_{wt} n]_{\beta}]_{\beta} [{}^0 \rightarrow [{}^0 =^{\iota} y [{}^0 \text{Referent}_{wt'} n]_{\beta}]_{\beta} [{}^0 =^{\iota} y x]_{\beta}]]]]]]]]]]]]] \\ \therefore \lambda w \lambda t [{}^0 \forall^{\tau} [\lambda n [{}^0 \forall^{\tau} [\lambda m [{}^0 \rightarrow [{}^0 \wedge [{}^0 \text{Jméno}_{wt} n]_{\beta} [{}^0 \text{Jmenná_deskripce}_{wt} m]_{\beta}]_{\beta} \\ & [{}^0 \neg [{}^0 =^{*1} [{}^0 \text{Význam } n] [{}^0 \text{Význam } m]]]]]]]]] \end{aligned}$$

Jak lze zjistit, úsudek je nejenom logicky korektní „valid“, ale také „sound“, tedy konkluze je pravdivá (a lze ji proto přijmout mezi naše vědění).

LOAROVA A BACHOVA ARGUMENTACE PROTI KRIPKEHO ARGUMENTU

Loarova argumentace proti Kripkeho argumentu

Brian Loar je někdy považován za toho, kdo vypreparoval z Kripkeho argumentace proti deskripční teorii vlastních jmen níže uvedený klíčový úsudek. Lze ovšem shledat, že Loarem uváděný úsudek trpí značnou nevyrovnaností v užívaných výrazech (např. tu minulý, tu přítomný čas, aj.), podobně v termínech (pragmatický termín „užívat“, jinde sémantický termín „znamenat“),¹¹ srov. [Loar 1976], s. 373:

- (a) Jestliže N bylo užíváno k tomu, aby znamenalo *the F*, pak ‚ N nemusí být *the F* by byla nepravdivá.
- (b) Ale ‚ N nemusí být *the F* je pravdivá.
- (c) Tudíž: N není užíváno k tomu, aby znamenalo *the F*.

Loar ho hned komentuje:

Tento argument je defektní. Jména jsou normálně čtena tak, že mají širší dosah [scope] než modální operátory – a to je důvod, proč premisa (b) je pravdivá pro relevantní *the F*'s. ... Ale jestliže pozice N ve větě zmiňované v premise (a) je čtena podobně, tedy že má stejný dosah [scope], pak premisa (a) je nepravdivá, jak lze vidět z dosazení ‚*the F*‘ za N . Z toho, že ‚nejpřednější antický filosof nazývaný „Aristoteles““ znamená *nejpřednější antický filosof*

¹¹ Výraz „znamenat“ je nepochybně víceznačný, v této sekci se však omezím na nejpravděpodobnější výklad, jímž je, že jde o „mít význam“.

nazývaný ‚Aristoteles‘, nevyplývá, že je nepravdivé, že nejpřednější antický filosof nazývaný Aristoteles je takový, že nemusel mít takovou vlastnost. ([Loar 1976], s. 373)

Rozeberme si nyní detaily Loarova hutného komentáře. *Za největší nedostatek Loarova i Bachova¹² názoru musím považovat skutečnost, že úsudek, jehož jedna premisa je pravdivá a druhá nepravdivá, je nekorektní („defektní“) – vždyť přece úsudek, jehož premisy nemohou být za žádných okolností všechny pravdivé a závěr přitom nepravdivý je logicky korektní (!).*

Než rozeberu možné stavy, či interpretace tohoto úsudku, nejprve rozeberu úsudek, který Loar uvedl ve svém komentáři, totiž (po dosazení diskutované „vlastnosti“):

‚Nejpřednější antický filosof nazývaný ‚Aristoteles‘“ znamená nejpřednější antický filosof nazývaný ‚Aristoteles‘.

∴ Je nepravdivé, že nejpřednější antický filosof nazývaný Aristoteles je takový, že nemusel být nejpřednější antický filosof nazývaný Aristoteles.

Výraz Aristoteles by měl být ve všech případech uváděn v jedné jednoduchých uvozovkách, neboť je zmíněn a nikoli užit (to Loar učinil jen jednou a dvakrát vyznačil jinak). Premisa hovoří o tom, že určitý výraz (ten by byl v analýze gödelizován) má určitý význam; onen význam (Loar ho indikuje kurzívním řezem) je konstrukce, která je zmíněna, nikoli užitá. Závěr pak hovoří o tom, že ten, na nějž směřuje daná deskripce, nemusel být tím, na koho ta deskripce směřuje (je to deskripce a nikoli vlastnost), neboli že držitel tohoto úřadu nemusel být držitelem tohoto úřadu (individuové deskripce jsou v obou případech užity k referenci na věc, jsou tedy v supozici *de re*). Musím tedy konstatovat, že premisa a konkluze spolu věcně nijak nesouvisí, proto úsudek jednoduše vadný (jak se vyjádřil i Loar), *je otázkou, proč Loar tento úsudek uváděl v rámci své argumentace.*

Zkusme teď provést Loarem doporučená dosazení do úsudku, který uvádím rovnou v preciznější formě než Loar (byť ponechám neurčitost konsekventu a druhé premisy; srov. diskusi níže):

*Jestliže výraz ‚the F‘ znamená (význam-konstrukci) the F,
pak není pravda, že the F nemusí být the F.*

Je pravda, že the F nemusí být the F.

∴ Výraz ‚the F‘ neznámá (význam-konstrukci) the F.

¹² „Kripkeho modální argument selhává, když [první premisa] a [druhá premisa] nemohou být obě pravdivé.“ ([Bach 1981], s. 375).

Antecedent první premisy je – v případě, že je jazyk dán k analýze jako daný (je tedy zkoumán synchronně) – podle všeho tautologie (jejíž poznání je apriorní); závěr je pak kontradikcí.¹³ Nyní aby druhá premisa byla pravdivá, konsekvent první premisy by byl nepravdivý a celá první premisa nepravdivá, čili úsudek by byl korektní. V případě, že bychom uvažovali první premisu jako pravdivou, nepravdivou by byla druhá premisa, čili úsudek by byl opět ukázán jako korektní.

Jaká je „opravdová“ (a nejenom kombinatoricky možná) pravdivost druhé premisy, potažmo konsekventu? Zamysleme se nad zcela konkrétní větou:

Americký prezident nemusí být americkým prezidentem
což je věta, která má několik čtení (jímž odpovídá několik čtení Loarova argumentu).

1) Jedním čtením je takové, podle něhož je deskripce užita k poukázání na držitele nějakého úřadu (nositele, plnitele deskripce) – je tedy *suponována de re* –, přičemž říká, že ono individuum nemusí být tímž (není se sebou identické):

Ten, kdo je americkým prezidentem nemusí být
totožný s tím, kdo je americkým prezidentem.

Tato věta nepochybně není pravdivá – ať už je tím, na něhož deskripce referuje Bill Clinton nebo George W. Bush, nepřichází v potaz, aby každý nebyl se sebou identický.

2) Podle dalšího čtení není deskripce užita k referování na nikoho, je totiž *suponována de dicto*, takže věta hovoří o tom, že:

(Úřad) amerického prezidentství nemusí být (úřadem) amerického prezidentství.
což je věta evidentně nepravdivá, neboť všechny entity – úřady nevyjímaje – jsou sebe-identické.

3) Nezanedbatelné je následující třetí čtení, podle něhož ten, kdo je nyní držitelem úřadu amerického prezidenta, není jím nutně:

Ten, kdo je americkým prezidentem, nemusí být držitelem (úřadu)
americký prezident.

Rozdíl mezi tímto a prvním čtením spočívá v tom, že (byť jsou obě deskripce v supozici *de re*) první čtení bylo o totožnosti toho, kdo náhodou je americkým prezidentem, avšak toto čtení je o tom, že ten kdo jím je, jím být nemusí (můžeme toto čtení nazvat „predikativní“,

¹³ Pokud by neexistovalo v daném jazyce přiřazení významu „the F“ výrazu „the F“, čili antecedent by byl nepravdivý (a byl by vlastně kontradikcí), konkluze by byla tautologií (úsudek by byl logicky korektní, tautologie plyne z jakékoli množiny premis). Každopádně toto Loar nepředpokládá, jak lze usoudit z jeho komentáře (aby první premisa byla nepravdivá, její antecedent musí být pravdivý).

čímž nemyslím predikování identity). Při tomto čtení je věta pravdivá, vždyť Bill Clinton nemusí být americkým prezidentem, jak je patrné i z přítomného stavu aktuálního světa.¹⁴

Z Loarova komentáře je zjevné, že možnost 3) neuvažuje, zbývá tedy zjistit, zda míní možnost 1) či 2). Loar hovoří o tom, že „jména mají širší dosah než modální operátory“. Jak tomuto rozumět? Lze se domnívat, že modální operátor možnosti (ne nutnosti) neovlivňuje např. tvrzení identity, jak tomu je v čtení 1) (na druhou stranu ovšem ovlivňuje v interpretaci 3). Někdo by mohl uvažovat, že onen širší dosah spočívá v de dicto čtení (tj. interpretaci 2), avšak Loar hovoří o tom, že druhá premisa „je pravdivá pro relevantní the F's“, přičemž ona „relevantní the F“ nelze chápat jinak, než jako ony držitele úřadu, individua, k nimž deskripce referuje. Loar tedy uvažoval interpretaci 1).¹⁵ Bez ohledu na to, je však úsudek korektní.¹⁶

Analýzy. Výraz „(nějaký výraz) má (nějaký význam)“ bychom mohli chápat jako jméno neempirické relace mezi výrazem (resp. jeho gödelovským číslem) a konstrukcí, která je významem; přesto však dáme nakonec přednost výše uvedenému pojetí; výraz „the F“ je gödelizován („g(the F)“ označuje objekt typu τ ; dále necht' výraz „the F“, tj. empirická deskripce, označuje individuový úřad (objekt typu $\iota_{\tau\omega}$).

1) Úsudek odpovídající širokému dosahu:

Jestliže (výraz) ,the F' má (význam-konstrukci) the F, pak není pravda,

že je nutné, že (ten, kdo je) the F nemusí být (totožný s tím, kdo je) the F.

Je pravda, že (ten, kdo je) the F nemusí být (totožný s tím, kdo je) the F.

∴ (Výraz) ,the F' nemá (význam-konstrukci) the F.

Analýza je následující:

$$\begin{aligned} & \lambda w \lambda t [{}^0 \rightarrow [{}^0 = {}^* 1 [{}^0 \text{Význam } {}^0 g(\text{the } F)] {}^0 [\lambda w \lambda t [{}^0 \text{the_F}_{wt}]]] \\ & \quad [{}^0 \neg [{}^0 \text{True}_{wt} [{}^0 \neg [{}^0 \forall^{\omega} [\lambda w [{}^0 \forall^{\tau} [\lambda t [{}^0 = {}^1 [{}^0 \text{the_F}_{wt}]_{\beta} [{}^0 \text{the_F}_{wt}]_{\beta}]]]]]]]]]_{\beta}] \\ & \lambda w \lambda t [{}^0 \text{True}_{wt} [{}^0 \neg [{}^0 \forall^{\omega} [\lambda w [{}^0 \forall^{\tau} [\lambda t [{}^0 = {}^1 [{}^0 \text{the_F}_{wt}]_{\beta} [{}^0 \text{the_F}_{wt}]_{\beta}]]]]]]]] \\ & \therefore [{}^0 \neg [{}^0 = {}^* 1 [{}^0 \text{Význam } {}^0 g(\text{the } F)] {}^0 [\lambda w \lambda t [{}^0 \text{the_F}_{wt}]]]] \end{aligned}$$

Konsekvent je bezpochyby nepravdivý (jak jsem diskutoval již výše – individuum, které je aktuálním držitelem úřadu, nemůže nebýt sebe-identické), druhá premisa je tedy bezpochyby

¹⁴ Nebudu probírat další možná čtení (některá z nich jsou přímo nesmyslná).

¹⁵ Zůstává otázkou, proč si Loar vybral právě toto čtení, když čtení „predikativní“ je nejpřirozenějším čtením pro věty jako „N není nutně the F“.

¹⁶ Někdo by snad mohl namítat, že mé ztotožnění úzkého dosahu jmen s „predikativním čtením“ a širokého dosahu s „identitním čtením“ není to, jak se má úzký a široký dosah jmen chápat. Věřím, že pak bude jednoznačně vysvětleno, jak jinak – než jsem uvedl – lze (pokud vůbec lze) onen úzký / široký dosah smysluplně chápat.

pravdivá. Antecedent je tautologií, konkluze kontradikcí, takže *úsudek je logicky korektní, „valid“*. Ovšem není „sound“, konkluze totiž není pravdivá.¹⁷

2) Úsudek, kde se hovoří o tom, že dva úřady jsou totožné:

Jestliže (výraz) ‚the F‘ má (význam-konstrukci) the F,

pak není pravda, že (úřad) the F nemusí být (úřadem) the F.

Je pravda, že (úřad) the F nemusí být (úřadem) the F.

∴ (Výraz) ‚the F‘ nemá (význam-konstrukci) the F.

má analýzu v principu jinou, neboť totožnost individuových úřadů je neempirickou relací („ $=^{(t\tau)\omega}$ “ označuje objekt typu $(o \text{ } t_{\tau\omega} \text{ } t_{\tau\omega})$); necht’ obrat „nemusí být“ reprezentuje nutnost „nec“, která je funkcí od pravdivostních hodnot do pravdivostních hodnot, (oo) , „pravdivost“ „True“ (s čarou) také:

$$\begin{aligned} & [^0 \rightarrow [^0 =^{*1} [^0 \text{Význam } ^0g(\text{the } F)] \text{ } ^0[\lambda w \lambda t [^0 \text{the_F}_{wt}]]] \\ & \quad [^0 \neg [^0 \text{True}' [^0 \neg [^0 \text{nec } [^0 =^{(t\tau)\omega} [\lambda w \lambda t [^0 \text{the_F}_{wt}]] [\lambda w \lambda t [^0 \text{the_F}_{wt}]]]]]]]] \\ & [^0 \text{True}' [^0 \neg [^0 \text{nec } [^0 =^{(t\tau)\omega} [\lambda w \lambda t [^0 \text{the_F}_{wt}]] [\lambda w \lambda t [^0 \text{the_F}_{wt}]]]]]] \\ & \therefore [^0 \neg [^0 =^{*1} [^0 \text{Význam } ^0g(\text{the } F)] \text{ } ^0[\lambda w \lambda t [^0 \text{the_F}_{wt}]]] \end{aligned}$$

Druhá premisa je kontradikce, konsekvent je tautologie. A protože antecedent je tautologií a konkluze kontradikcí, *úsudek je opět korektní. Je však pouze „valid“, nikoli „sound“ (konkluze není pravdivá)*.

3) Úsudek odpovídající úzkému dosahu, „predikativnímu čtení“, je tento:

Jestliže (výraz) ‚the F‘ má (význam-konstrukci) the F,

pak není pravda, že (ten, kdo je) the F nemusí být držitelem the F.

Je pravda, že (ten, kdo je) the F nemusí být držitelem the F.

∴ (Výraz) ‚the F‘ nemá význam (konstrukci) the F.

Výraz „být držitelem (nějakého úřadu)“ označuje empirickou relaci mezi individuem a individuovým úřadem, objekt typu $(o \text{ } t_{\tau\omega})_{\tau\omega}$, přičemž ono individuum je určováno jako aktuální referent dané deskripce:

$$\begin{aligned} & \lambda w \lambda t [^0 \rightarrow [^0 =^{*1} [^0 \text{Význam } ^0g(\text{the } F)] \text{ } ^0[\lambda w \lambda t [^0 \text{the_F}_{wt}]]] \\ & \quad [^0 \neg [^0 \text{True}_{wt} [^0 \neg [^0 \forall^\omega [\lambda w [^0 \forall^\tau [\lambda t [^0 \text{Držitel}_{wt} [^0 \text{the_F}_{wt}]_\beta [\lambda w \lambda t [^0 \text{the_F}_{wt}]]]]]]]]]_\beta] \\ & \lambda w \lambda t [^0 \text{True}_{wt} [^0 \neg [^0 \forall^\omega [\lambda w [^0 \forall^\tau [\lambda t [^0 \text{Držitel}_{wt} [^0 \text{the_F}_{wt}]_\beta [\lambda w \lambda t [^0 \text{the_F}_{wt}]]]]]]]]]] \\ & \therefore [^0 \neg [^0 =^{*1} [^0 \text{Význam } ^0g(\text{the } F)] \text{ } ^0[\lambda w \lambda t [^0 \text{the_F}_{wt}]]] \end{aligned}$$

Druhá premisa je obecně pro případ většiny úřadů pravdivá, typicky např. ten, kdo je nyní americkým prezidentem, není držitelem tohoto úřadu pro všechna w a t ; konsekvent je

¹⁷ Termínů „valid“ a „sound“ užívám tak, jak je tomu obvyklé v relevantní anglicky psané literatuře.

následně nepravdivý. Avšak opět je antecedent tautologií a konkluze kontradikcí. *Úsudek je korektní, „valid“, avšak nikoli „sound“.*

Nutno poznamenat, že všechny tyto interpretace jsou založeny na Loarem navrhovaném dosazení „the F“ za „N“, přičemž to neodpovídá původnímu zadání argumentu.

3') Toto zadání by pro případ interpretace 3) bylo:

Jestliže (výraz) ‚N‘ má (význam-konstrukci) the F,

pak není pravda, že N nemusí být držitelem (úřadu) the F.

Je pravda, že N nemusí být držitelem (úřadu) the F.

∴ (Výraz) ‚N‘ nemá význam (konstrukci) the F.

přičemž analýzou je:

$$\begin{aligned} & \lambda w \lambda t [{}^0 \rightarrow [{}^0 = {}^{*1} [{}^0 \text{Význam } {}^0 g(N)] {}^0 [\lambda w \lambda t [{}^0 \text{the_F}_{wt}]]] \\ & \quad [{}^0 \neg [{}^0 \text{True}_{wt} [{}^0 \neg [{}^0 \forall^\omega [\lambda w [{}^0 \forall^\tau [\lambda t [{}^0 \text{Držitel}_{wt} {}^0 N [\lambda w \lambda t [{}^0 \text{the_F}_{wt}]]]]]]]]]]]_\beta] \\ & \lambda w \lambda t [{}^0 \text{True}_{wt} [{}^0 \neg [{}^0 \forall^\omega [\lambda w [{}^0 \forall^\tau [\lambda t [{}^0 \text{Držitel}_{wt} {}^0 N [\lambda w \lambda t [{}^0 \text{the_F}_{wt}]]]]]]]]] \\ & \therefore [{}^0 \neg [{}^0 = {}^{*1} [{}^0 \text{Význam } {}^0 g(N)] {}^0 [\lambda w \lambda t [{}^0 \text{the_F}_{wt}]]] \end{aligned}$$

Ovšem úsudek je *korektní, a) „valid“, avšak také b) „sound“*, neboť antecedent je ad. a) kontradikcí a ad. konkluze tautologií. (Druhá premisa je obecně pro případ většiny úřadů pravdivá, konsekvent je nepravdivý.)

I') Někdo by však mohl namítat následující. *Co když je N definováno jako the F? Takto by N bylo zkrácenou-skrytou deskripcí (a nikoli jménem), přičemž by musela být v určitých kontextech v supozici de re („N“ tedy označuje objekt typu ι_{τ_0}). To ovšem spadá pod případ interpretace 1), tedy „identitní čtení“:*

Jestliže (výraz) ‚N‘ má (význam-konstrukci) the F, pak není pravda,

že ten, kdo je tím N, nemusí být totožný s tím, kdo je tím the F.

Je pravda, že ten, kdo je tím N, nemusí být totožný s tím, kdo je tím the F.

∴ (Výraz) ‚N‘ nemá význam (konstrukci) the F.

v analýze uvádím výsledek aplikace konstrukce $\lambda w \lambda t [{}^0 N_{wt}]$ na w a t :

$$\begin{aligned} & \lambda w \lambda t [{}^0 \rightarrow [{}^0 = {}^{*1} [{}^0 \text{Význam } {}^0 g(N)] {}^0 [\lambda w \lambda t [{}^0 \text{the_F}_{wt}]]] \\ & \quad [{}^0 \neg [{}^0 \text{True}_{wt} [{}^0 \neg [{}^0 \forall^\omega [\lambda w [{}^0 \forall^\tau [\lambda t [{}^0 = {}^1 {}^0 N_{wt} [{}^0 \text{the_F}_{wt}]_\beta]]]]]]]]]_\beta] \\ & \lambda w \lambda t [{}^0 \text{True}_{wt} [{}^0 \neg [{}^0 \forall^\omega [\lambda w [{}^0 \forall^\tau [\lambda t [{}^0 = {}^1 {}^0 N_{wt} [{}^0 \text{the_F}_{wt}]_\beta]]]]]]] \\ & \therefore [{}^0 \neg [{}^0 = {}^{*1} [{}^0 \text{Význam } {}^0 g(N)] {}^0 [\lambda w \lambda t [{}^0 \text{the_F}_{wt}]]] \end{aligned}$$

Antecedent je takto tautologií a konkluze kontradikcí, druhá premisa nepravdivá, první premisa proto pravdivá. *Úsudek je sice korektní, „valid“, avšak nikoli „sound“.*

2') Anebo diskutovaný případ spadá pod interpretaci 2), takže by N bylo v supozici de dicto:

Jestliže (výraz) ‚N‘ má (význam-konstrukci) the F,

pak není pravda, že (úřad) N nemusí být totožný s (úřadem) the F.

Je pravda, že (úřad) N nemusí být totožný s (úřadem) the F.

∴ (Výraz) ‚N‘ nemá význam (konstrukci) the F.

v analýze uvádím konstrukci η-ekvivalentní konstrukci $\lambda w \lambda t [{}^0N_{wt}]$, totiž 0N :

$[{}^0 \rightarrow [{}^0 = {}^*1 [{}^0 \text{Význam } {}^0g(N)] {}^0[\lambda w \lambda t [{}^0 \text{the_F}_{wt}]]]$

$[{}^0 \neg [{}^0 \text{True} \neg [{}^0 \neg [{}^0 \text{nec } [{}^0 = ({}^{\tau})\omega {}^0N [\lambda w \lambda t [{}^0 \text{the_F}_{wt}]]]]]]]]$

$[{}^0 \text{True} \neg [{}^0 \neg [{}^0 \text{nec } [{}^0 = ({}^{\tau})\omega {}^0N [\lambda w \lambda t [{}^0 \text{the_F}_{wt}]]]]]]$

∴ $[{}^0 \neg [{}^0 = {}^*1 [{}^0 \text{Význam } {}^0g(N)] {}^0[\lambda w \lambda t [{}^0 \text{the_F}_{wt}]]]$

Protože druhá premisa je kontradikce, konsekvent je tautologie, ovšem protože antecedent je tautologií a konkluze kontradikcí, *úvodek je korektní, ale pouze „valid“, nikoli „sound“*.

Bachova argumentace proti Kripkeho argumentu

Kent Bach ve svém prvním relevantním textu ([Bach 1981]) potvrzuje Loarovo „vyvrácení“ argumentu proti deskripční teorii, ovšem rozšiřuje „obvinění“ Kripkeho argumentu:

Schéma argumentu je formálně platné, pokud výskyty singulárních termínů jsou konzistentně buď širokého nebo úzkého dosahu řádek po řádku. Ovšem jak namítl Loar (1976, s. 373), argument těží z ilegálního posunu v dosahu, a protože ‚Jména jsou normálně čtena tak, že mají širší dosah [scope] než modální operátory‘, (b) je pravdivá, ale (a) je nepravdivá

([Bach 1981], s. 374)

V mých dosavadních interpretacích jsem držel buď dosah široký (1), anebo dosah úzký (3), vždy však „řádek po řádku“. (Pochopitelně antecedent i konkluze obsahují „N“ a „the F“ zcela jiným způsobem.) Také Loarova interpretace, kterou jsem ztotožnil s interpretací 1), neuvažuje „ilegální posun v dosahu“, Loar sám takovéto „obvinění“ nevznáší, Bach mu ho proto přisuzuje neoprávněně (v [Bach 1987] to již neopakuje).

Zamysleme se nad tím, co by se s argumentem stalo, kdybychom se dopustili „ilegálního posunu“, jinými slovy, kdybychom bastardně zkřížili interpretaci 1) a 3). Jak lze vidět z tohoto čtení:

Jestliže (výraz) ‚the F‘ znamená (význam-konstrukci) the F,

pak není pravda, že (ten, kdo je) the F nemusí být (totožný s tím, kdo je) the F.

Je pravda, že (ten, kdo je) the F nemusí být /hodnotou/ the F.

∴ (Výraz) ‚the F‘ neznamená (význam-konstrukci) the F.

anebo tohoto čtení:

Jestliže (výraz) ‚the F‘ znamená (význam-konstrukci) the F,

pak není pravda, že (ten, kdo je) the F nemusí být /hodnotou/ the F.

Je pravda, že (ten, kdo je) the F nemusí být (totožný s tím, kdo je) the F.

∴ (Výraz) ‚the F‘ neznamená (význam-konstrukci) the F.

úspěch ani v jedné z těchto variant není vnitřně souvislý a musí být odmítnut (v tom ohledu lze s Bachem souhlasit). Co v této souvislosti musíme konstatovat, je, že argument, tak jak je podán (nota bene Loarem a bez významné změny Bachem)¹⁸ je formulován vágně, načež při nevstřícných čteních (tj. v protikladu k principu vstřícnosti) uvažovaných Loarem a zvláště Bachem je vadný.

Ve svém druhém relevantním textu ([Bach 1987]) potvrzuje Bach Loarovo „vyvrácení“ zrovna tak, jak to učinil v [Bach 1981], nicméně zde se pustil do obšírnější diskuze úzkého dosahu. My jsme zjistili, že po dosažení je takovým úsudek v interpretaci 3); Bach zdá se diskutuje interpretaci 3), přičemž připouští, že deskripční teorie je odmítnutelná ([Bach 1987], s. 150). Chce však ukázat, že toto se netýká NDT. Proto rozebírá úsudek (opět uvádí formulaci s různými časy sloves):

(*a_n*) Jestliže ‚N‘ znamenalo ‚[the] nositel ‚N‘‘, pak ‚N nemusel být [the] nositel ‚N‘‘ by byla nepravdivá.

Ale

(*b_n*) ‚N nemusel být [the] nositel ‚N‘‘ je pravdivá.

Tudíž

(*c_n*) ‚N‘ neznamená ‚[the] nositel ‚N‘‘. ([Bach 1987], s. 151-152)

Přičemž komentuje:

(*a_n*) je pravdivá pouze při čtení s úzkým dosahem... ([Bach 1987], s. 152)

To nás vede k interpretaci druhu 3), přičemž úsudek formuluji takto:

Jestliže (výraz) ‚N‘ má (význam-konstrukci) [the] x pojmenované ‚N‘,

pak není pravda, že N nemusí být držitelem (úřadu) [the] x pojmenované ‚N‘.

Je pravda, že N nemusí být držitelem (úřadu) [the] x pojmenované ‚N‘.

∴ (Výraz) ‚N‘ nemá (význam-konstrukci) [the]x pojmenované ‚N‘.

Ten analyzujeme následovně (výraz ‚[the] x pojmenované ‚N‘‘ analyzujeme obdobně jako ‚jediné x pojmenované ‚N‘‘, pouze s výměnou ‚the‘ za ‚sing‘):

¹⁸ K. Bach vypouští v obou svých textech diskutabilní obrat „užíváno k tomu, aby“ ([Bach 1981], s. 374, [Bach 1987], s. 151), byť zachová rozdílné gramatické časy.

$$\begin{aligned} & \lambda w \lambda t [^0 \rightarrow [^0 =^{*1} [^0 \text{Význam } ^0 g(N)] ^0 [\lambda w \lambda t [^0 \text{the}^1 [\lambda x [^0 \text{Pojmenované}_{wt} x ^0 g(N)]]]]] \\ & \quad [^0 \neg [^0 \text{True}_{wt} [^0 \neg [^0 \forall^\omega [\lambda w [^0 \forall^\tau [\lambda t \\ & \quad [^0 \text{Držitel}_{wt} ^0 N [\lambda w \lambda t [^0 \text{the}^1 [\lambda x [^0 \text{Pojmenované}_{wt} x ^0 g(N)]]]]]]]]]]]]_\beta] \\ & \lambda w \lambda t [^0 \text{True}_{wt} [^0 \neg [^0 \forall^\omega [\lambda w [^0 \forall^\tau [\lambda t \\ & \quad [^0 \text{Držitel}_{wt} ^0 N [\lambda w \lambda t [^0 \text{the}^1 [\lambda x [^0 \text{Pojmenované}_{wt} x ^0 g(N)]]]]]]]]]]]] \\ & \therefore [^0 \neg [^0 =^{*1} [^0 \text{Význam } ^0 g(N)] ^0 [\lambda w \lambda t [^0 \text{the}^1 [\lambda x [^0 \text{Pojmenované}_{wt} x ^0 g(N)]]]]]] \end{aligned}$$

Antecedent je kontradikcí a konkluze tautologií, proto úsudek je – bez ohledu na pravdivost či nepravdivost konsekvent či druhé premisy – nejenom *korektní*, „*valid*“, *avšak i* „*sound*“.

V [Bach 1987] se však Bach snaží ukázat, že nejen první premisa je pravdivá, ale druhá premisa také.¹⁹ Nebýt tautologičnosti konkluze by proto úsudek mohl být nekorektní.²⁰ Zkusme nejprve rozebrat skutečnost, že první premisa je pravdivá. Antecedent je kontradikcí, je proto lhostejné, jakou pravdivostní hodnotu má konsekvent. Nezbyvá než zjistit, zda může být druhá premisa pravdivá. Druhá premisa přisuzuje pravdivost větě:

N nemusí být držitelem (úřadu) [the] x pojmenované ‚N‘.

Jak už jsem uváděl výše, druhá premisa je obecně pro případ většiny úřadů pravdivá: ten, kdo je nyní držitelem úřadu „jediný x pojmenovaný ‚N‘“, není držitelem tohoto úřadu pro všechna w a t (konsekvent je následně nepravdivý). Jak sám Bach konstatuje:

referent ‚[the] nositel ‚N‘“ vzhledem k této situaci [Bachem uvažovaná abstraktní situace, kdy individuum není pojmenováno určitým jménem] není aktuální N. ([Bach 1987], s. 152)

Co je velmi překvapivé – odsud Bach opouští vyvracení argumentu; např. nijak se nezdržuje důkazem, že platí negace jeho konkluze, tj. že významem ‚N‘ je konstrukce „jediný nositel jména ‚N‘ –, prostě konstatuje:

nemá to nepříznivé důsledky pro NDT coby sémantickou tezi o větách obsahujících jména.

([Bach 1987], s. 152)

Od těchto míst se Bach pouští jen do polemiky s Kripkeho teorií přímé reference a napadá jeho útok proti deskripčním teoriím obecně. Následuje favorizování NDT pro případ toho, co mluvčí míní říci singulárními výroky, když nemá k dispozici jinou identifikační deskripci, než deskripci jmennou (odvozenou z jména); zde však vlastně zahýbá do pragmatiky.²¹ Rozebírat tato jeho stanoviska je tématem pro jiný samostatný článek. Proto uzavírám tuto sekci

¹⁹ V [Bach 1981], s. 375 se ale snažil dokázat, že obě premisy nemohou být pravdivé. I proto, že tento výklad Bach opustil, i kvůli ne zcela jasné srozumitelnosti relevantních pasáží (které se zčásti opírají o to, že není-li referent jména ‚N‘, tak v daném světě není N, což je požadavek opírající se o měnící se domény), se jím zde nebudu zabírat.

²⁰ Je nutno uvést obecnou poznámku, že to, že úsudek je nekorektní (čili nedokazuje konkluzi), ještě neznamená, že konkluze je nepravdivá.

²¹ Pregnantně se tak projevuje v [Bach 1981]: „Z pozice NDT je užití jmen k referování vysvětleno zčásti sémantickou ekvivalencí jmen s deskripcemi, které je zmiňují, a zčásti faktem, že užití jmen k referování je jako referenční užití určitých deskripcí.“ ([Bach 1981], s. 382).

zjištěním, že *oproti vyhlášením Loara i Bacha se ukázalo, že argument proti deskripčním teoriím (zvláště pak NDT) se jeví být platný.*

Loarova a Récanatiho teorie o roli nominální deskripce

Jako odbočku připojuji, že Loar svou kritiku Kripkeho argumentu proti deskripční teorii zamýšlel jako součást své teorie „významu“ vlastních jmen. Podle Loara striktně vzato vlastní jména (ba ani další singulární termíny) nevyjadřují individuové koncepty (tj. objektuální pendanty deskripcí), nicméně každé užití vlastního jména „vyjadřuje“ individuový koncept:

funkcí singulárního termínu je uvést *individuový koncept* do toho, co je míněno nebo vyjádřeno při jednotlivém užití. Singulární termíny obecně nevyjadřují ... individuové koncepty při abstrakci od jednotlivých užití. Koncepty které literárně vzato vyjadřují jsou obvykle neindividuující třídou konceptů, kterou můžeme nazvat referenční kvalifikátory [reference qualifiers] ([Loar 1976], s. 354)

Jestli tomu dobře rozumím, tak individuový koncept je obsažen přímo v promluvě, potažmo je zahrnut v intencích mluvčího:

ke každému užití singulárního termínu koresponduje individuový koncept, který je vnitřní tomu, co mluvčí při té příležitosti míní. ([Loar 1976], s. 373)

Tomu, co je obsaženo v mínění mluvčího, oněm různým deskripcím, říká Loar *referenční kvalifikátory*, v případě slov jako „dub“ je to „být dub“, v případě „ona“ je to „být ženou“; v případě jmen je to „být nazýván N“ (nikoli však „být pojmenován N“):

Referenčním kvalifikátorem je [v případě jmen] ... *být nazýván N* [being called] ... Pomocí „*x* je nazýván N“ míním pokrýt tyto relace: „na *x* je (obvykle) referováno užitím N“ a „*x* bylo pojmenováno [dubbed] N“. Takto [individuový] koncept jména jednoduše není předpokládán mým chápáním „referuje“, ... stejně tak „*x* bylo pojmenováno [dubbed] N“. ([Loar 1976], s. 371)

Globálně Loar uvažuje, že „být nazýván N“ je součástí znalosti komunity mluvčích:²²

Takto *N* je jménem *x* v skupině *S* právě v případě, kdy je společnou znalostí členů *S*, že je jejich praxí (nebo že se dohodli že mohou) vyslovit *N* a následně referovat na *x* jako by bylo nazýváno *N* [as being called]. ([Loar 1976], s. 372)

Explicitně se však střeží (na rozdíl od Bacha; srov. výše) považovat „věc pojmenovaná N“ za význam „N“:

²² K. Bach používá jiný obrat: „(ten jediný) nositel N“ [the bearer of N] protože „(to jediné) individuum nazývané N“ [the individual called N] svádí k domněnku, že jde nikoli jen o „je pojmenován“ ([is named], ale také „je na něj referováno“ [is referred to by]“ ([Bach 1981], s. s 371).

počáteční pojmenování [dubbing] může dát v některých případech jménu *N* význam, je však absurdní, že význam, který je takto dán, by byl [the] věc *pojmenovaná N* [dubbed].

([Loar 1976], s. 371)

(čemuž se nelze divit – říci, že významem jména je deskripce, popř. její význam, je jistě absurdní).²³

Loarovu teorii tedy chápu jako teorii promluvy a intencí mluvčího při promluvě, ovšem protože to je teorie spadající do oblasti pragmatiky, nebudu ji zde dále diskutovat. Jen doplním, že François Récanati před nedávnem uveřejnil rámcově obdobný nápad, podle něhož je nominální deskripce součástí kontextu, resp. charakteru vlastního jména, ovšem to diskutuje jen pro tzv. indexický pohled:

Podle indexického pohledu vlastní jméno sděluje ... také způsob zadání [mode of presentation] reference, ‚charakter‘. ... reference vlastního jména NN je dána [presented] jako nositel NN [bearer of] na základě jazykové konvence, že vlastní jméno referuje k svému nositeli.

([Récanati 1993], s. 139)

Někdo se ovšem může domnívat, že jmenná deskripce jen stěží může být obsažena v kaplanovsky chápaném charakteru.²⁴

ARGUMENT PRO NOMINÁLNÍ DESKRIPČNÍ TEORII?

Nyní ukážu logicky korektní argument, jehož závěrem je tvrzení podporující jmennou deskripční teorii. Zjistí se však, že tato konkluze je buď kontradikcí, anebo empiricky pouze možná pravdivou větou (nikoli však větou vždy pravdivou, větou, kterou bychom mohli přijmout mezi naše pravdivá přesvědčení). Argument uvádím ve čtyřech formulačních variantách, což je sice jen část možných formulací, nicméně je to dostatečné množství pro danou diskusi.²⁵

²³ Po kritice Michaela Devitta upřesňuje, že každá teorie reference musí předpokládat *zdroje* (sources) obecného užití a reference jména, těmi zdroji jsou zejména minulí, potenciaálně i současní uživatelé: „Takto když je to vlastní jméno v obecném užití, co je zkoumáno, intuitivní význam ‚*x* je nazýváno *N*‘ může být chápán jako: ‚*x* je referent užití [uses] *N* díky těm, kteří jsou zdroji obecného užití a reference *N*‘.“ ([Loar 1980], s. 87).

²⁴ Právě tohoto diskutabilního místa využívá např. Stefano Predelli ([Predelli 2001], zvl. s. 153-161) ke své polemice s touto „Novou lingvistickou teorií“.

²⁵ Poznamenávám, že v celé stati vypouštím varianty čtení konsekventů úsudků z této a následujících dvou sekcí, ve smyslu, že se zmiňuje o prekonceptem typu pojmenované konstanty ‚*N* nemusí být jediným *x* pojmenovaným ‚*N*‘, jíž by bylo predikováno, že je pravdivým výrazem. Navíc volím výlučně interpretaci 1).

Varianta o synonymii výrazů

Podobné můžeme konstatovat o obdobném úsudku, totiž:

Jestliže (výraz) ‚N‘ není synonymní s (výrazem) ‚jediné x pojmenované ‚N‘,

pak (propozice, že) N nemusí být jediným x pojmenovaným ‚N‘ je pravdivá.

(Propozice, že) N nemusí být jediným x pojmenovaným ‚N‘ je nepravdivá.

∴ (Výraz) ‚N‘ je synonymní s (výrazem) ‚jediné x pojmenované ‚N‘. // vyplývá

Závěr tohoto úsudku je za předpokladu, že N není deskripcí, ale jménem, opět kontradikcí a proto úsudek, který je jinak korektní, je *sice* „valid“, *avšak nikoli* „sound“ (srov. s variantou o totožnosti významů).

Analýza (neempirická relace označená jako „SYN(onymie)“ je relací mezi dvěma výrazy (objekty typu τ), takže je objektem typu ($\sigma\tau\tau$):

$$\begin{aligned} & \lambda w \lambda t \left[\overset{0}{\rightarrow} \left[\overset{0}{\neg} \left[\overset{0}{\text{SYN}} \overset{0}{\text{g}}(\text{N}) \overset{0}{\text{g}}(\text{j. x p. ‚N‘}) \right] \right] \right] \\ & \left[\overset{0}{\text{true}}_{wt} \left[\lambda w \lambda t \left[\overset{0}{\neg} \left[\overset{0}{\forall} \left[\lambda w \left[\overset{0}{\forall} \left[\lambda t \left[\overset{0}{=} \overset{0}{\text{N}} \left[\overset{0}{\text{sing}} \left[\lambda x \left[\overset{0}{\text{Pojm}}_{wt} \overset{0}{\text{g}}(\text{N}) \right] \right] \right] \right] \right] \right] \right] \right] \right] \right] \right] \\ & \lambda w \lambda t \left[\overset{0}{\neg} \left[\overset{0}{\text{true}}_{wt} \left[\lambda w \lambda t \left[\overset{0}{\neg} \left[\overset{0}{\forall} \left[\lambda w \left[\overset{0}{\forall} \left[\lambda t \left[\overset{0}{=} \overset{0}{\text{N}} \left[\overset{0}{\text{sing}} \left[\lambda x \left[\overset{0}{\text{Pojm}}_{wt} \overset{0}{\text{g}}(\text{N}) \right] \right] \right] \right] \right] \right] \right] \right] \right] \right] \right] \right] \\ & \therefore \left[\overset{0}{\text{SYN}} \overset{0}{\text{g}}(\text{N}) \overset{0}{\text{g}}(\text{j. x p. ‚N‘}) \right] \end{aligned}$$

Vypouštím ukázkou variant pro totožnost denotátů a ekvivalenci výrazů, jejich hodnocení je obdobné (ba je přímo důsledkem – jsou-li výrazy synonymní, tak jsou také ekvivalentní, podobně mají-li výrazy též význam, tak mají také též denotát).

Tyto varianty argumentu pro NDT lze tedy odmítnout proto, že jsou sice platné ve smyslu „valid“, avšak nejsou „sound“ – závěry, které jsou dokázány, nejsou pravdivé.

Varianta o totožnosti referentů

Nyní uvádím variantu pro totožnost referentů, což patří mezi ty formulace argumentu, které se obecně netýkají významu, ale empirické náhody, jíž je totožnost referenta (popř. koreference):

Jestliže (výraz) ‚N‘ nemá též referent jako (výraz) ‚jediné x pojmenované ‚N‘,

pak (propozice, že) N nemusí být jediným x pojmenovaným ‚N‘ je pravdivá.

(Propozice, že) „N nemusí být jediným x pojmenovaným ‚N‘ je nepravdivá.

∴ (Výraz) ‚N‘ má též referent jako (výraz) ‚jediné x pojmenované ‚N‘. // vyplývá

Z hlediska výrokové logiky jde o korektní úsudek, jak lze zjistit z možných ohodnocení výrokově-logické úsudkové formy, kterou jsem uváděl výše.

Úsudek je tedy opět korektní ve smyslu „valid“, horší to je s tím, zda je také „sound“, čili otázka, zda můžeme dokázaný závěr přijmout mezi svá přesvědčení. *Závěr je však empirická věta, čili věta, která může, ale nemusí být pravdivá. Proto úsudek je „sound“ jen kontingentní náhodou, nelze proto přijmout jeho konkluzi mezi obecně platné vědění.*

Analýza:

$$\begin{aligned} & \lambda w \lambda t \left[\overset{0}{\rightarrow} \left[\overset{0}{\neg} \left[\overset{0}{=} \left[\overset{0}{\text{Referent}}_{wt} \overset{0}{g}(N) \right]_{\beta} \left[\overset{0}{\text{Referent}}_{wt} \overset{0}{g}(j. x p. ,N') \right]_{\beta} \right] \right]_{\beta} \\ & \quad \left[\overset{0}{\text{true}}_{wt} \left[\lambda w \lambda t \left[\overset{0}{\neg} \left[\overset{0}{\forall} \left[\lambda w \left[\overset{0}{\forall} \left[\lambda t \left[\overset{0}{=} \overset{0}{N} \left[\overset{0}{\text{sing}} \left[\lambda x \left[\overset{0}{\text{Pojm}}_{wt} \overset{0}{g}(N) \right] \right]_{\beta} \right] \right] \right] \right]_{\beta} \right] \right] \right]_{\beta} \right] \right]_{\beta} \\ & \lambda w \lambda t \left[\overset{0}{\neg} \left[\overset{0}{\text{true}}_{wt} \left[\lambda w \lambda t \left[\overset{0}{\neg} \left[\overset{0}{\forall} \left[\lambda w \left[\overset{0}{\forall} \left[\lambda t \left[\overset{0}{=} \overset{0}{N} \left[\overset{0}{\text{sing}} \left[\lambda x \left[\overset{0}{\text{Pojm}}_{wt} \overset{0}{g}(N) \right] \right]_{\beta} \right] \right] \right] \right] \right]_{\beta} \right] \right] \right]_{\beta} \right] \right]_{\beta} \\ & \therefore \lambda w \lambda t \left[\overset{0}{=} \left[\overset{0}{\text{Referent}}_{wt} \overset{0}{g}(N) \right]_{\beta} \left[\overset{0}{\text{Referent}}_{wt} \overset{0}{g}(j. x p. ,N') \right]_{\beta} \right] \end{aligned}$$

Varianta o koreferenci

Předchozímu úsudku je velmi podobná varianta hovořící o koreferenci dvou různých výrazů:

Jestliže N není jediným x pojmenovaným ,N',

pak (propozice, že) N nemusí být jediným x pojmenovaným ,N' je pravdivá.

(Propozice, že) N nemusí být jediným x pojmenovaným ,N' je nepravdivá.

∴ N je jediným x pojmenovaným ,N'.

// vyplývá

I tento úsudek je korektní, „valid“, ovšem opět je „sound“ jen kontingentní náhodou.

Analýza:

$$\begin{aligned} & \lambda w \lambda t \left[\overset{0}{\rightarrow} \left[\overset{0}{\neg} \left[\overset{0}{=} \overset{0}{N} \left[\overset{0}{\text{sing}} \left[\lambda x \left[\overset{0}{\text{Pojm}}_{wt} \overset{0}{g}(N) \right] \right]_{\beta} \right] \right]_{\beta} \right] \right]_{\beta} \\ & \quad \left[\overset{0}{\text{true}}_{wt} \left[\lambda w \lambda t \left[\overset{0}{\neg} \left[\overset{0}{\forall} \left[\lambda w \left[\overset{0}{\forall} \left[\lambda t \left[\overset{0}{=} \overset{0}{N} \left[\overset{0}{\text{sing}} \left[\lambda x \left[\overset{0}{\text{Pojm}}_{wt} \overset{0}{g}(N) \right] \right]_{\beta} \right] \right] \right] \right] \right]_{\beta} \right] \right] \right]_{\beta} \right] \right]_{\beta} \\ & \lambda w \lambda t \left[\overset{0}{\neg} \left[\overset{0}{\text{true}}_{wt} \left[\lambda w \lambda t \left[\overset{0}{\neg} \left[\overset{0}{\forall} \left[\lambda w \left[\overset{0}{\forall} \left[\lambda t \left[\overset{0}{=} \overset{0}{N} \left[\overset{0}{\text{sing}} \left[\lambda x \left[\overset{0}{\text{Pojm}}_{wt} \overset{0}{g}(N) \right] \right]_{\beta} \right] \right] \right] \right] \right] \right]_{\beta} \right] \right] \right]_{\beta} \right] \right]_{\beta} \\ & \therefore \lambda w \lambda t \left[\overset{0}{=} \overset{0}{N} \left[\overset{0}{\text{sing}} \left[\lambda x \left[\overset{0}{\text{Pojm}}_{wt} \overset{0}{g}(N) \right] \right]_{\beta} \right] \right]_{\beta} \end{aligned}$$

VARIANTY PROTIARGUMENTU

Atomické výroky, z nichž je složen argument, který zdánlivě podporuje NDT, lze přeskupit tak, že vznikne argument, jehož dokázaná konkluze je pravdivá. Tento argument je však argumentem proti NDT.

Varianta o totožnosti výrazů

Následující variantu argumentu lze nazvat nominální v tom smyslu, že k porovnání relací identity vstupuje gödelovské číslo vlastního jména a gödelovské číslo jmenné deskripce; tato identita je analytická a její pravdivost jsme s to rozhodnout apriori:

Jestliže (výraz) ‚N‘ je totožný s (výrazem) ‚jediné x pojmenované ‚N‘‘, pak (propozice, že) N nemusí být totožné s jediným x pojmenovaným ‚N‘ je nepravdivá.

(Propozice, že) N nemusí být totožné s jediným x pojmenovaným ‚N‘ je pravdivá.

∴ (Výraz) ‚N‘ není totožný s (výrazem) ‚jediné x pojmenované ‚N‘. // vyplývá

Co se týče výrokově-logické formy, jde přímo o pravidlo modus tollens (na rozdíl od výše diskutovaného argumentu ve prospěch NDT). Úsudek je jednak korektní, „*valid*“, *jednak* „*sound*“, neboť identita v antecedentu (která je v konkluzi popírána) jistě neplatí, vždyť gödelovské číslo vlastního jména se nepochybně liší od gödelovského čísla jmenné deskripce. Závěr je tudíž tautologií, větou vždy pravdivou. Protože konkluze je tautologií, není třeba ji dokazovat (tautologie plyne i z prázdné množiny premis).²⁷ Analýza:

$$\begin{aligned} & \lambda w \lambda t [{}^0 \rightarrow [{}^0 = {}^\tau {}^0 g(N) {}^0 g(j. x p. ‚N‘)] \\ & \quad [{}^0 \neg [{}^0 \text{true}_{wt} [\lambda w \lambda t [{}^0 \neg [{}^0 \forall^\omega [\lambda w [{}^0 \forall^\tau [\lambda t [{}^0 = {}^1 {}^0 N [{}^0 \text{sing} [\lambda x [{}^0 \text{Pojm}_{wt} {}^0 g(N)]]]]]]]]]]]]]]]]]]]]]] \\ & \lambda w \lambda t [{}^0 \text{true}_{wt} [\lambda w \lambda t [{}^0 \neg [{}^0 \forall^\omega [\lambda w [{}^0 \forall^\tau [\lambda t [{}^0 = {}^1 {}^0 N [{}^0 \text{sing} [\lambda x [{}^0 \text{Pojm}_{wt} {}^0 g(N)]]]]]]]]]]]]]]]]]]]]]] \\ & \therefore [{}^0 \neg [{}^0 = {}^\tau {}^0 g(N) {}^0 g(j. x p. ‚N‘)]] \end{aligned}$$

Varianta o synonymii výrazů

Varianta o synonymii dvou nestejných výrazů má podobu následující:

Jestliže (výraz) ‚N‘ je synonymní s (výrazem) ‚jediné x pojmenované ‚N‘‘,

pak (propozice, že) N nemusí být jediným x pojmenovaným ‚N‘ je nepravdivá.

(Propozice, že) N nemusí být jediným x pojmenovaným ‚N‘ je pravdivá.

∴ (Výraz) ‚N‘ není synonymní s (výrazem) ‚jediné x pojmenované ‚N‘. // vyplývá

Úsudek je *korektní*, „*valid*“, *navíc je také* (pokud N není definováno pomocí ‚jediné x pojmenované ‚N‘‘) „*sound*“ (závěr je tautologií). Tudíž platí, že výraz ‚N‘ není synonymní s výrazem ‚jediné x pojmenované ‚N‘‘. Analýza:

$$\begin{aligned} & \lambda w \lambda t [{}^0 \rightarrow [{}^0 \text{SYN} {}^0 g(N) {}^0 g(j. x p. ‚N‘)] \\ & \quad [{}^0 \neg [{}^0 \text{true}_{wt} [\lambda w \lambda t [{}^0 \neg [{}^0 \forall^\omega [\lambda w [{}^0 \forall^\tau [\lambda t [{}^0 = {}^1 {}^0 N [{}^0 \text{sing} [\lambda x [{}^0 \text{Pojm}_{wt} {}^0 g(N)]]]]]]]]]]]]]]]]]]]]]] \end{aligned}$$

²⁷ V hypotetickém případě, kdy tomu ‚N‘ je na základě definice přiřazeno gödelovské číslo deskripce ‚jediné x pojmenované ‚N‘‘, tak se ‚N‘ stává skrytou deskripce. V tomto případě by byl dokázán závěr kontradikcí, úsudek by tedy nebyl „*sound*“.

$$\lambda w \lambda t [{}^0 \text{true}_{wt} [\lambda w \lambda t [{}^0 \neg [{}^0 \forall^\omega [\lambda w [{}^0 \forall^\tau [\lambda t [{}^0 =^1 {}^0 N [{}^0 \text{sing} [\lambda x [{}^0 \text{Pojm}_{wt} {}^0 g(N)]]]]]]]]]]] \\ \therefore [{}^0 \neg [{}^0 \text{SYN} {}^0 g(N) {}^0 g(j. x p. ,N')]]$$

Varianta o totožnosti významů

Protože z hlediska výrazů platí, že být synonymní = mít týž význam, analogická zjištění jako pro variantu o synonymii výrazů lze učinit pro variantu o totožnosti významů:

Jestliže (výraz) ,N' má týž význam jako (výraz) ,jediné x pojmenované ,N'',

pak (propozice, že) N nemusí být jediným x pojmenovaným ,N' je nepravdivá.

(Propozice, že) N nemusí být jediným x pojmenovaným ,N' je pravdivá.

∴ (Výraz) ,N' nemá týž význam jako (výraz) ,jediné x pojmenované ,N''. // vyplývá

Úsudek je nejen „valid“, avšak i „sound“ (závěr je tautologií), proto platí, že ,N' nemá týž význam jako ,jediný nositel ,N'’. Analýza:

$$\lambda w \lambda t [{}^0 \rightarrow [{}^0 =^{*1} [{}^0 \text{Význam} {}^0 g(N)] [{}^0 \text{Význam} {}^0 g(j. x p. ,N')]]] \\ [{}^0 \neg [{}^0 \text{true}_{wt} [\lambda w \lambda t [{}^0 \neg [{}^0 \forall^\omega [\lambda w [{}^0 \forall^\tau [\lambda t [{}^0 =^1 {}^0 N [{}^0 \text{sing} [\lambda x [{}^0 \text{Pojm}_{wt} {}^0 g(N)]]]]]]]]]]]]]]]]] \\ \lambda w \lambda t [{}^0 \text{true}_{wt} [\lambda w \lambda t [{}^0 \neg [{}^0 \forall^\omega [\lambda w [{}^0 \forall^\tau [\lambda t [{}^0 =^1 {}^0 N [{}^0 \text{sing} [\lambda x [{}^0 \text{Pojm}_{wt} {}^0 g(N)]]]]]]]]]]]]] \\ \therefore [{}^0 \neg [{}^0 =^{*1} [{}^0 \text{Význam} {}^0 g(N)]]] [{}^0 \text{Význam} {}^0 g(j. x p. ,N')]]$$

Varianta o ekvivalenci výrazů

Pokud výrazy nejsou synonymní, je ještě možné, že dané výrazy by mohly být ekvivalentní:

Jestliže (výraz) ,N' je ekvivalentní s (výrazem) ,jediné x pojmenované ,N'',

pak (propozice, že) N nemusí být jediným x pojmenovaným ,N' je nepravdivá.

(Propozice, že) N nemusí být jediným x pojmenovaným ,N' je pravdivá.

∴ (Výraz) ,N' není ekvivalentní s (výrazem) ,jediné x pojmenované ,N''. // vyplývá

Jenže je skutečně možné, aby jméno (rigidní designátor) bylo totožné s deskripcí (nonrigidním designátorem)?²⁸ To jistě obecně ne. Antecedent je tedy nepravdivý, první premisa je následně pravdivá. Druhá premisa je vzhledem k nerigidnosti deskripce také pravdivá. A protože je pravdivý (nezávisle na stavu světa a času) i závěr, úsudek je nejen „valid“, ale také „sound“ (konkluze je tautologie).

²⁸ Pominu-li případ, že N je zkratkou za deskripci, tedy skrytou deskripcí (úsudek by za této okolnosti byl „valid“, ale nikoli „sound“, protože konkluze by byla kontradikcí).

Analýza. Výraz „EKVivalence“ označuje (podobně jako synonymie) neempirickou relaci mezi dvěma objekty-denotáty, jimiž jsou gödelovská čísla, tedy objekt typu ($\sigma\tau$):

$$\begin{aligned} & \lambda w \lambda t [^0 \rightarrow [^0 \text{EKV } ^0 g(N) ^0 g(j. x p. ,N')]] \\ & \quad [^0 \neg [^0 \text{true}_{wt} [\lambda w \lambda t [^0 \neg [^0 \forall^\omega [\lambda w [^0 \forall^\tau [\lambda t [^0 =^1 ^0 N [^0 \text{sing} [\lambda x [^0 \text{Pojm}_{wt} ^0 g(N)]]]]]]]]]]]]]]]]]]]] \\ & \lambda w \lambda t [^0 \text{true}_{wt} [\lambda w \lambda t [^0 \neg [^0 \forall^\omega [\lambda w [^0 \forall^\tau [\lambda t [^0 =^1 ^0 N [^0 \text{sing} [\lambda x [^0 \text{Pojm}_{wt} ^0 g(N)]]]]]]]]]]]]]]]]]]]] \\ & \therefore [^0 \neg [^0 \text{EKV } ^0 g(N) ^0 g(j. x p. ,N')]] \end{aligned}$$

Varianta o totožnosti denotátů

Z hlediska výrazů platí, že být ekvivalentní jest totéž, co mít týž denotát, zjištění pro variantu o ekvivalenci výrazů jsou v zásadě táž pro variantu o totožnosti denotátů:

Jestliže (výraz) ,N' má týž denotát jako (výraz) ,jediné x pojmenované ,N'',
pak (propozice, že) N nemusí být jediným x pojmenovaným ,N' je nepravdivá.
(Propozice, že) N nemusí být jediným x pojmenovaným ,N' je pravdivá.

\therefore (Výraz) ,N' nemá týž denotát jako (výraz) ,jediné x pojmenované ,N''. // vyplývá
Aniž bychom psali analýzu j zjevné, že antecedent je kontradikcí (první premisa je pravdivá),
druhá premisa pravdivá, konsekvent tautologií.

Zesílená varianta o totožnosti významů

Na závěr statě provedu zesílení mého argumentu proti NDT pomocí modálních vyjádření nutnosti (celkem budou užity dva druhy nutnosti). Omezím se však pouze na variantu o totožnosti významů. Úsudky ve všech formulacích jsou korektní, „valid“, a navíc také „sound“, stejně tak jako jejich nemodalizované verze; jejich závěr je vždy tautologií, která může být přijata mezi naše vědění:

Jestliže je nutné, že (výraz) ,N' má týž význam jako (výraz) ,jediný nositel ,N'',
pak (propozice, že) N nemusí být jediným nositelem ,N' je nutně nepravdivá.
(Propozice, že) N nemusí být jediným nositelem ,N' je nutně pravdivá.

\therefore Není nutné, že (výraz) ,N' má týž význam jako (výraz) ,jediný nositel ,N''. // vyplývá

Analýza. Výraz „být nutný“ je zde empirickou vlastností propozic, tedy objekt typu ($\sigma\sigma_{\tau\omega})_{\tau\omega}$) (nějaká propozice platí nutně, když konstruuje pravdivostní hodnotu pravda ve všech možných světech a čase, jinak není nutná):

$$\begin{aligned} & \lambda w \lambda t [^0 \rightarrow [^0 \text{nec } [^0 =^*1 [^0 \text{Význam } ^0 g(N)] [^0 \text{Význam } ^0 g(j. x p. ,N')]]]] \\ & \quad [^0 \text{Nutně}_{wt} [\lambda w \lambda t [^0 \neg [^0 \text{true}_{wt} \end{aligned}$$

$$[\lambda w \lambda t [^0 \neg [^0 \forall^\omega [\lambda w [^0 \forall^\tau [\lambda t [^0 =^1 {}^0 N [^0 \text{sing} [\lambda x [^0 \text{Pojm}_{wt} {}^0 g(N)]]]_\beta]]]]]]]]_\beta]$$

$$\lambda w \lambda t [^0 \text{Nutně}_{wt} [\lambda w \lambda t [^0 \text{true}_{wt}$$

$$[\lambda w \lambda t [^0 \neg [^0 \forall^\omega [\lambda w [^0 \forall^\tau [\lambda t [^0 =^1 {}^0 N [^0 \text{sing} [\lambda x [^0 \text{Pojm}_{wt} {}^0 g(N)]]]_\beta]]]]]]]]]$$

$$\therefore [^0 \neg [^0 \text{nec} [^0 =^* 1 [^0 \text{Význam} {}^0 g(N)] [^0 \text{Význam} {}^0 g(j. x p. ,N')]]]]$$

V konkluzi lze provést nejen stylisticky, ale i na úrovni významu, import negace dovnitř:

Jestliže je nutné, že (výraz) ,N' má též význam jako (výraz) ,jediný nositel ,N'',
pak (propozice, že) N nemusí být jediným nositelem ,N' je nutně nepravdivá.
(Propozice, že) N nemusí být jediným nositelem ,N' je nutně pravdivá.

∴ Je nutné, že (výraz) ,N' nemá též význam jako (výraz) ,jediný nositel ,N''. // vyplývá

v analýze:

$$\lambda w \lambda t [^0 \rightarrow [^0 \text{nec} [^0 =^* 1 [^0 \text{Význam} {}^0 g(N)] [^0 \text{Význam} {}^0 g(j. x p. ,N')]]]$$

$$[^0 \text{Nutně}_{wt} [\lambda w \lambda t [^0 \neg [^0 \text{true}_{wt}$$

$$[\lambda w \lambda t [^0 \neg [^0 \forall^\omega [\lambda w [^0 \forall^\tau [\lambda t [^0 =^1 {}^0 N [^0 \text{sing} [\lambda x [^0 \text{Pojm}_{wt} {}^0 g(N)]]]_\beta]]]]]]]]_\beta]$$

$$\lambda w \lambda t [^0 \text{Nutně}_{wt} [\lambda w \lambda t [^0 \text{true}_{wt}$$

$$[\lambda w \lambda t [^0 \neg [^0 \forall^\omega [\lambda w [^0 \forall^\tau [\lambda t [^0 =^1 {}^0 N [^0 \text{sing} [\lambda x [^0 \text{Pojm}_{wt} {}^0 g(N)]]]_\beta]]]]]]]]]$$

$$\therefore [^0 \text{nec} [^0 \neg [^0 =^* 1 [^0 \text{Význam} {}^0 g(N)] [^0 \text{Význam} {}^0 g(j. x p. ,N')]]]]$$

Nyní provedu pouze stylistickou úpravu (analýza je shodná s právě předcházející analýzou):

Jestliže (výraz) ,N' nutně má též význam jako (výraz) ,jediný nositel ,N'',
pak (propozice, že) N nemusí být jediným nositelem ,N' je nutně nepravdivá.
(Propozice, že) N nemusí být jediným nositelem ,N' je nutně pravdivá.

∴ (Výraz) ,N' nutně nemá též význam jako (výraz) ,jediný nositel ,N''. // vyplývá

Poděkování:

Za připomínky k některým mým myšlenkám či k jejich formulacím vděčím a děkuji Pavlu Maternovi.

Mgr. Jiří Raclavský, Ph.D.

Katedra filozofie FF MU

Arne Nováka 1, 602 00 Brno

Česká republika

raclavsk@phil.muni.cz

http://www.phil.muni.cz/~raclavsk/

LITERATURA

- BACH, Kent (1981): What's in a Name, *Australasian Journal of Philosophy* 59: 371-386.
- BACH, Kent (1987): *Thought and Reference*. Oxford: Oxford UP, New York: Clarendon Press.
- KNEALE, William (1962): Modality, De Dicto and De Re, In: Ernst Nagel, Patrick Suppes, Alfred Tarski (eds.), *Logic, Methodology and Philosophy of Science. Proceedings of the 1960 International Congress*. Stanford: Stanford UP, 622-633.
- KRIPKE, Saul A. (1972): Naming and Necessity, In: G. Harman, D. Davidson (eds.) *Semantics of Natural Language*, Dordrecht-Boston: D. Riedel Publishing Co.²⁹
- LOAR, Brian (1976): The Semantics of Singular Terms, *The Philosophical Studies* 30: 353-377.
- LOAR, Brian (1980): Names and Descriptions: A Reply to Michael Devitt, *Philosophical Studies*, 38: 85-89.
- MATERNA, Pavel (1998): *Concepts and Objects*. Helsinki: Acta Philosophica Fennica.
- MATERNA, Pavel (2004): *Conceptual Systems*. Berlin: Logos Verlag.
- PREDELLI, Stefano (2001): Names and Character, *The Philosophical Studies* 103: 145–163.
- RACLAVSKÝ, Jiří (2005a): K Zouharově deskripční teorii významu vlastních jmen, *Organon F* 12, 4 (v tisku).
- RACLAVSKÝ, Jiří (2005b): Jmenování vs. pojmenování a vědění vs. domnění, (*manuskript*).
- RÉCANATI, François (1993): *Direct Reference. From Language to Thoughts*. Oxford-Cambridge (Mass.): Blackwell Publishers.
- RUSSELL, Bertrand (1927): *Problémy filosofie*. Praha: Čin.³⁰
- RUSSELL, Bertrand (1967): Jazyk, In: *Logika, jazyk a věda*, Praha: Svoboda, 109-197.
- RUSSELL, Bertrand (1975): *Zkoumání o smyslu a pravdivosti*. Praha: Academia.³¹
- RUSSELL, Bertrand (2001): Poznání založené na obeznámenosti a poznání založené na deskripci, *Filosofický časopis* 49, 5, 754-770.³²
- SEARLE, John R. (1958): Proper Names, *Mind* 67, 266, 166-173.³³

²⁹ Slovenský preklad – Kripke, Saul A. (2002): *Pojmenovanie a nevyhnutnosť*. Bratislava: Kalligram.

³⁰ Původně Russell, Bertrand (1912): *The Problems of Philosophy*. London: Williams and Norgate; New York: Henry Holt and Company.

³¹ Původně Russell, Bertrand (1940): *An Inquiry Into Meaning and Truth*. New York: W.W. Norton.

³² Původně Russell, Bertrand (1910-1911): Knowledge by Acquaintance and Knowledge by Description, In: *Proceedings of the Aristotelian Society*.

³³ Česky Searle, John R. (2004): Vlastní jména, In: R. Niederle (ed.), *Potřebuje bůh indexické výrazy?*, Brno: Vutium, 84-91.

SOAMES, Scott (1998): The Modal Argument: Wide Scope and Rigidified Descriptions, *Noûs* 32, 1, 1-22.

TICHÝ, Pavel (1986): Indiscernibility of Identicals, *Studia Logica* 45, 257-273.

TICHÝ, Pavel (1988): *The Foundations of Frege's Logic*. Berlin-New York: Walter de Gruyter.

WITTGENSTEIN, Ludwig (1993): *Filosofická zkoumání*. Praha: Filosofický ústav AV ČR.

ZOUHAR, Marián (2002): Referencia vlastných mien (I): Kritika historickej teórie, *Organon F* 9, 1, 272-293.

ZOUHAR, Marián (2002): Referencia vlastných mien (II): Revízia historickej teórie, *Organon F* 9, 4, 385-405.

ZOUHAR, Marián (2003): Referencia vlastných mien (III): Aplikácie historickej teórie, *Organon F* 10, 1, 18-38.

ZOUHAR, Marián (2004): *Podoby referencie*. Bratislava: Iris.